

Monumentnummer*: 531437

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 27 september 2013
Kadaster deel/nr 82694/107

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Loosdrecht Wijdemeren Noord-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Oud-Loosdrecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Loosdrecht	H			486
Loosdrecht	H			191
Loosdrecht	E			1592

Omschrijving**

Cluster 15. Fortaanleg en aardwerken, (resten van) wegen, geschutopstelplaatsen, remises, natte gracht met buitenoevers, borstweringen en van oudsher door stenen palen aangeduide militaire zone.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

FORTAANLEG EN AARDWERKEN, (RESTEN VAN) WEGEN, GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, REMISES, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, BORSTWERINGEN EN VAN OUDSHER DOOR STENEN PALEN AANGEDUIDE MILITAIRE ZONE als basale onderdelen van verdedigingswerk. Forten werden gewoonlijk geconstrueerd op basis van vooraf aangebrachte aardlichamen, die als een fundering fungeerden en wegzakken in (een natte en slappe) bodem moesten voorkomen. Bij de bouw van de forten is, behalve dit gewoonlijk al tactisch 'voorgevormde' aardlichaam - dat op zichzelf reeds een weerbare rol kon vervullen - ook nog een specifieke aanleg gerealiseerd die bedoeld was om de defensieve kracht te vergroten, onder meer door de opname erin van opstelplaatsen voor geschut, de veiligheid van de bezetting te waarborgen en intern en extern transport en verkeer te vergemakkelijken. Zo ontstonden er onder

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

meer aarden dekkingen voor verschillende bouwwerken, om ze minder kwetsbaar te maken voor inslagen van vijandelijk vuur, aarden wallen die de bebouwing en open terreinen dekten en de contouren bepaalden en bestrate paden en appelplaatsen. Forten werden gewoonlijk omgeven door een of meer natte of droge grachten om eventuele nadering van de omwalling of het fortterrein tot het laatst toe te belemmeren. Forten waren normaal gesproken slechts te bereiken via een of meerdere bruggen of via een smalle landengte. Waar om waterstaatkundige of andere redenen een permanente directe verbinding tussen binnen- en buitengebied bestond, was deze zodanig uitgevoerd dat hij niet of slechts met de grootste moeite te passeren was. Toepassing van zogenoemde ezelsruggen, monniken en / of hekwerken was hierbij gebruikelijk. Langs de buitenzijde van de grachten lag vaak een weg of pad. Dit onderdeel kon zowel in de vorm van een gedekte weg (glacis / enveloppe) zijn aangelegd, als ook wel gelijk met, of boven maaiveldniveau. Deze wegen of paden konden verschillende functies hebben, uiteenlopend van openbare weg tot onderhoudspad, en ook van militaire, gedekte weg tot exclusieve toegangsweg naar het fort. Buiten de natte gracht bevindt zich bovendien vaak een (van oudsher en nog ten dele) met grenspalen als zodanig aangemerkte zone waarover het Ministerie van Oorlog zeggenschap had, de Militaire Landgrond. Fort Spion werd grotendeels omgeven door de uitgestrekte Loosdrechtse Plassen, maar met daarbinnen een afzonderlijke gracht. De vrijwel oost-west gerichte Bloklaan was en is een door deze door vervening ontstane plassen lopende dijkverbinding. Het fort is in de as van de Bloklaan aangelegd, waarbij de weg zuidelijk om het fort is geleid, waardoor deze deels ook als onderhoudsweg van de oever van de gracht kon fungeren. De zone waar het Ministerie van Oorlog zeggenschap strekt zich buiten de onderhoudsweg deels uit over het wateroppervlak van de plassen.

Omschrijving

FORTAANLEG EN AARDWERKEN, (RESTEN VAN) WEGEN, GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, REMISES, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, BORSTWERINGEN EN VAN OUDSHER DOOR STENEN PALEN AANGEDUIDE MILITAIRE ZONE van Fort Kijkuit. Het fort bestaat in hoofdzaak uit een vrijwel cirkelvormig aardlichaam, dat is omgeven door een eveneens vrijwel cirkelvormige, natte gracht waarvan de hoofdcontouren zijn gerealiseerd in de jaren 1844-1847. De aardwerken en taluds liggen op verschillende niveaus, die onder meer locaties van enige onderliggende bouwwerken en van dekkingen en opstelplaatsen voor geschut weerspiegelen. De fortgracht en de buitenoever, waarop omleidings- (zuidzijde) en onderhoudsweg, zijn nog aanwezig en goed herkenbaar. Ten westen van het werk - buiten de gracht, aan de keelzijde - zijn rond 1886 extra versterkingen aangebracht in de vorm van aardwerken en opstelplaatsen voor geschut. Een deel van het wegen- en padenstelsel binnen en rond het fort is nog herkenbaar.

Waardering

FORTAANLEG EN AARDWERKEN, (RESTEN VAN) WEGEN, GESCHUTSOPSTELPLAATSEN, REMISES, NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, BORSTWERINGEN EN VAN OUDSHER DOOR STENEN PALEN AANGEDUIDE MILITAIRE ZONE zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw),

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw)

Het onderdeel is een voorbeeld van een aarden aanleg met wegen en paden en van een ensemble van bouwwerken met aarden dekking voor verschillende functies, met een natte gracht en een door middel van grenspalen aangeduide militaire zone, het geheel uit de periode 1844-1847, maar in latere ontwikkelingsfasen verbeterd en uitgebreid, onder meer met een aan de keelzijde van het fort gelegen aardwerk.

* Ensemblewaarde en situationele waarden vanwege zijn ligging binnen het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen, vanwege de basale relatie met de overige onderdelen van het complex en in het bijzonder vanwege de vrijwel gave relatie met het schootsveld.

* Het onderdeel is zeer representatief omdat dit het systeem van accesverdediging in een grotendeels ongeschonden fysieke omgeving laat zien.

* Het onderdeel is goed bewaard omdat het in vrijwel ongewijzigde staat het systeem van bescherming door middel van aarden dekking laat zien.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie